

5. СТАНДАРТИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПСИХОЛОГИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ В СФЕРАТА НА СОЦИАЛНАТА ПСИХОЛОГИЯ, ПОЛИТИЧЕСКАТА ПСИХОЛОГИЯ И ЕТНОПСИХОЛОГИЯТА

1. **Задължително входящо образование**- наличие поне на една от изброените образователни или научни степени, придобити в съответствие със Закона за висшето образование (ЗВО) и Закона за развитие на академичния състав (ЗРАС):
 - a) Магистър по социална, етно или политическа психология;
 - b) доктор по социална, етно или политическа психология;
 - c) лица с научна степен доктор на психологическите науки в тематични области, които имат общо със социална, етно или политическа психология;
2. **Стаж:**
 - a) Не се изисква стаж като психолог и се приемат членове след дипломиране/получаване степени като психолози по някоя от образователните или научните степени по т.1.
 - b) Изключение може да се направи в две направления:
 - 1) ако кандидатът за членство е бакалавър, но е защитил дипломна работа по някое от направленията: социална, етно или политическа психология.
 - 2) ако кандидатът за членство все още не е придобил магистърска степен по социална, етно или политическа психология, но в момента я изучава.
 - c) Наличието на стаж като психолог е допълнителен кредит.
3. **Степени на професионална квалификация** и критерии за приписването им са: в съответствие със Закона за висшето образование (ЗВО) и Закона за развитие на академичния състав (ЗРАС) – т. 1.
4. **Заетост**

В сферата на научноизследователската дейност социалните психолози:

 - a) Изучават и анализират социалнопсихичните закономерности на поведението на личността в контекста на различни социални ситуации и социални групи;
 - b) Изучават и анализират социалнопсихичните закономерности на формиране и развитие на социални групи – малки и големи групи, общности;
 - c) изучават и анализират междугруповите взаимоотношения, стереотипи, предразсъдъци и тяхното влияние на взаимодействията на ниво група, общност;
 - d) изследват и определят социалнопсихичния климат в различен социалногрупов контекст;
 - e) анализират медийните влияния върху социалните репрезентации и поведенчески прояви на различни нива – индивидуално, групово, наиндивидуално;
 - f) анализират социалните нагласи и поведения спрямо мигрантски групи, както и емигрантските нагласи и поведения.

Етнопсихологът по-специално провежда научноизследователска дейност:

 - a) в сферата на етническите взаимоотношения, нагласи, стереотипи, предразсъдъци, както и на ефектите им върху развитието на взаимодействията между представители на различни етнически общности;
 - b) в сферата на социалните представи и нагласи от страна на мнозинството спрямо малцинствените групи и обратно;
 - c) като подготвя на базата на изследване и анализ прогнози за развитието на

етническите отношения и толерантността спрямо другите.

Политическите психолози провеждат компетентна изследователска и консултантска дейност в широк спектър от проблеми като:

- a)** поведението на групите и индивидите в политиката;
- b)** формиране на политически имидж;
- c)** изследване на нагласите и обработване на информация при формиране на политически предпочитания;
- d)** анализ на политически процеси от психологична гледна точка;
- e)** процеси на взимане на решение в политиката;
- f)** политическо лидерство.

- g) анализи,коитосеотнасятдоразбиранетоназаплахитезадемокрацията,катонапример кои индивиди са по-склонни да формират (анти) демократични тенденцииизащо и какхоратареагират назаплахите;
- h) формиране,изразяванеиизмерванеидентичноститевполитическиконтекст;
- i) процедури за оценка на истинските предпочитания на гражданите и техните ефективвърхуполитиката;
- j) обработканаинформацияиформираненаполитичекипредпочитания;
- k) процесинавзиманенарешениевполитиката.Психологичниаспектинаполитическитеизбори.Стереотипитеипредразсъдъцитеприформиранетонамненияиповедениеи тяхното преодоляване;
- l) политическото говорене и формиране на политически послания. Фактори, влияещивърхуреакциятанаполитическитепослания;
- m) разработваненанаборотметодологииидисциплинарниперспективи.

Социалнитепсихолозивобщественатапрактика:

- a) консултиратвпочтивсичкисфери наобщественатапрактика;
- b) подпомагат решаването на конфликти в междугрупови и междуличностниотношения;
- c) подпомагатрешаванетонаконфликтивйерархичнатасистема- т.е.междулидери/ръководителиислужители;
- d) участватвподбораиобучениетонаслужители;
- e) са медиатори в сфери касаещи работа с групи от хора и техните професионални, иличнивзаимоотношения– напр.вболнициимедицинскицентровемедирайкивзаимоотношенияталекар- пациент,медицинскиперсонал-лекар,ръководство-медицински персонал и т.н., както и в образователната система като медиатори въввзаимоотношениятаученик-ученик,ученик-учител;учител-родителидр.

Психолозитезаетиуниверситети,научниинститутиизвенаизвършват:

- a) научноизследователска работа в сферата на социалната психология, политическатапсихологияи етнопсихологията;
- b) набиранеиобработканаданни;
- c) литературниобзориипроучвания;
- d) редактираненапсихологическитекстове;
- e) организираненапсихологическисъбития;
- f) преподавателскадейност;
- g) представятнаучнитесидостижениянанаучнифоруми;
- h) публикуватнаучнистатииимONOграфии;
- i) и др.

Работислицаотдватапола,отвсичкивъзрастовигрупивоптималнофизическоипсихическосьстояние.

Мястотозапровежданенапсихологическаработа–натерен,вофис,дистанционно.

5. **Присъщинадейносттастандарт(Професионалнакомпетентност)**–

изискваниякъмспециалистаприизвършваненапсихологически дейности:

- a) задълбоченопознаваосновнитетеоретичнишколиинаправлениявсоциалната/етнополитическатапсихология– класически исъвременни;
- b) познаваметодикатанапланиране,провежданеиинтерпретациянапсихологичнитеизследванияи яприлагасамостоятелно;

- c) запознат е и безпроблемно използва основните изследователски методи – количествени и качествени при изследване предимно на:
 - междуличностни взаимоотношения;
 - групови взаимоотношения в малките и големите групи;
 - междугрупови взаимодействия и лидерство;
 - масови социално-психични явления.
 - d) запознат е и спазва стандартните изисквания за използване на различните категории психологически тестове, съобразно с квалификацията си и придобитите права за работа с тях в процес на обучение;
 - e) владее основните статистически методи и обсега на приложението им, както и статистическите компютърни програми за обработка на база-данни;
 - f) познава и владее основните дидактически подходи за преподаване и разясняване на психологически знания;
 - g) цени приноса на другите психолози в проблематиката, която разработва и не допуска плагиатство в работата си;
 - h) притежава умения за ефективна работа в екип и под ръководството на водещ на екипа.
6. **Надграждащо обучение** –
 след университетската образователна квалификация и продължаващото обучение са допълнителен кредит за членство в Секцията:
- a) придобита образователна квалификация от лицензиран образователен източник;
 - b) придобита образователна квалификация от нелицензиран образователен източник;
 - c) участие в конференции, семинари, опреснителни курсове;
 - d) стажове, доброволчество;
 - e) самообразование.
7. **Стандарти за изпълнение на работата (Етични стандарти¹):**
- a) уважение към човека – обект на психологическа работа, към неговата лична неприкосновеност и права;
 - b) признава правото на отказа от сътрудничество и психологическа работа на обекта на професионално взаимодействие.
 - c) информира клиента за границите на своята компетентност и квалификация и предприема професионални действия само в областта на професионална компетентност, която съответства на неговата квалификация и опит и поема пълна отговорност за действията си;
 - d) в случай на допускане на грешка при изпълнение на психологически дейности, тя незабавно се декларира пред заинтересованите страни и се пристъпва към нейното отстраняване или сетърсисъдействието на по-компетентни специалисти;
 - e) спазва принципи на неутралност, обективност и непредубеденост;

¹По В. Донкина, Григорова Т., Борисова-Радославова А., Герасимов В. (2020) Стандарт за организация и дейност на звено за немедицинска и психологична грижа на онкохематологични заболявания. В *Българско списание по психология*, 2020г. София.

%d0%ba%d0%be%d0%b4%d0%b5%d0%ba%d1%81/

- f) не участва във психологически дейности при конфликтни интересите, осъзнавайки, че такъв конфликт може да влоши качеството на работата и да изкриви резултатите от вложен труд;
- g) в професионалните контакти, които включват платени услуги, своевременно информира клиента за цената;
- h) спазва изискването за конфиденциалност, съхранявайки личната и споделена с него информация и не я ползва за различни от договорените с изследваните лица цели, за които е получил съгласието им;
- i) информацията, събрана и обработвана по време на психологичната работа с обекта на взаимодействие се представя обобщено, без адресно, запазвайки анонимността на клиента;
- j) притежава емоционална и личностна зрялост и способност за себе-рефлексия, за дълбочина на разбиране на собствените мотиви и мотивите на другите;
- k) в личните си и професионални взаимоотношения изповядва високо морални лични ценности и убеждения;
- l) опазва публичния образ на психологията и психолозите, спазва етичните принципи, залегнали в Етичния кодекс на ДПРБ, не лепоставя своите колеги и психологическата общност в работата си в чужди интереси, не допуска междуличностни отношения в психологическия екип и с клиентите;
- m) не злоупотребява с психологическото си предимство пред привлечените за съвместна психологическа работа лица – нито в материално отношение, нито в свияние, нито сексуално, нито по какъвто и да е друг аморален начин;
- n) изповядва висока професионална почтеност и полага разумни усилия, за да гарантира, че продуктите на неговия труд и придобитата в психологическата работа информация няма да се използват за антисоциални дейности и противозаконни актове.

8. Волената документация:

- a) спазва задължителна дискретност и конфиденциалност по отношение на придобитата в работата с клиента информация;
- b) създава и поддържа система от записи, които представляват пълномощните органи при проверка и контрол – бази данни, анализи, отчети, публикации;
- c) предоставя информация само съгласно законите и изисквания, съдебна заповед или съгласието на клиента;

9. Права и задължения на членовете на ДПРБ:

Съгласно Устава на ДПРБ

„Чл.13.(1) Всеки член има право:

1. да участва в планирането и реализацията на дейността на Дружеството;
2. да гласува в Общото събрание на Дружеството и в събранията на секциите по професионалните направления, по които е вписан в регистъра на правоспособните психолози;
3. да бъде избран за орган на управление на Дружеството;
4. да изисква и получава информация за дейността на управителните органи на Дружеството;
5. свободно и публично да изразява и отстоява становища по всички въпроси от дейността на Дружеството и неговите органи, да прави предложения и препоръки пред Общото събрание и събранията на секциите по професионалните направления, по които е вписан в регистъра на правоспособните психолози.

(2) Всеки член е длъжен:

1. да спазва устава и да изпълнява решенията на органа на Дружеството на психолозите в Република България;
2. да заплаща ежегодно до края на първото тримесечие дължимия членски внос;
3. да съдейства за постигане на целите на Дружеството на психолозите в Република България.”²

10. Свързани стандарти:

- a) Етичен кодекс на ДПРБ;
- b) Устав на ДПРБ.

²Проектна уставна ДПРБ. <http://psychology-bg.org/%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b5%d0%ba%d1%82%d0%be%d1%83%d1%81%d1%82%d0%b0%d0%b2-%d0%bd%d0%b0-%d0%b4%d0%bf%d1%80%d0%b1-2020-%d0%b3/>